

Kas yra Pasaulinė Vandens diena?

Kiekvienais metais Pasaulinė vandens diena (kovo 22 d.) didina informuotumą ir įkvepia imtis veiksmų siekiant kovoti su vandens ir sanitarijos krize. Tai yra Jungtinių Tautų šventė, kurią koordinuoja UN-Water ir kuriai vadovauja vienas ar daugiau UN-Water narių ir partnerių, turinčių susijusius įgaliojimus.

2024 m. Pasaulinės vandens dienos tema yra „Vandens panaudojimas taikai“ arba tiesiog „Vanduo taikai“.

„Vanduo taikai“

- Kai vandens ištekliai riboti ar užteršti, kai žmonės turi ribotą ar jokie priėjimo prie vandens, tarp bendruomenių ar net šalių gali kilti įtampa.
- Daugiau nei 3 milijardai žmonių visame pasaulyje priklauso nuo vandens, kuris kerta nacionalines sienas. Tačiau iš 153 šalių, kurios dalijasi upėmis, ežerais ir vandeningaisiais sluoksniais su savo kaimynais, tik 24 šalys praneša, kad yra sudariusios bendradarbiavimo susitarimus dėl viso bendro vandens.
- Didėjant gyventojų skaičiui, vanduo taps vis svarbesnis kovojant su skurdu ir aplinkos blogėjimu.
  - Visuomenės sveikata ir gerovė, maisto ir energijos sistemos, ekonominis produktyvumas ir aplinkos vientisumas - visa tai priklauso nuo gerai veikiančio ir teisingai valdomo vandens ciklo.
- *Turime veikti suvokdami, kad vanduo yra ne tik išteklius, kurį reikia naudoti ir dėl jo varžytis - tai žmogaus teisė, būdinga kiekvienam gyvenimo aspektui.*
  - Vietos ir nacionaliniu lygmeniu įvairūs vandens naudotojai, ypač vandens ir sanitarijų paslaugų įmonės, energetika, maistas ir pramonė, turi bendradarbiauti taikydami integruotą vandens išteklių valdymo metodą ir skatinti žiedinę ekonomiką, atitinkančią žmonių žmogaus teises.
- Bendradarbiavimas tarpvalstybinių vandenų srityje yra būtinas taikai ir klestėjimui. Vyriausybės turėtų bendradarbiauti dvišaliu, regioniniu arba pasauliniu mastu, pavyzdžiui, pasirašydamos ir įgyvendindamos Jungtinių Tautų vandens konvenciją ir Vandentakių konvenciją.
  - Mes visi turime atlikti savo vaidmenį.
- Kaip asmenys, galime atidžiau naudoti vandenį, mažindami įtampą aplinkai ir vandens
  - Mes visi turime susivienyti aplink vandenį ir naudoti vandenį taikai, padėdami stabilesnio ir klestinčio rytojaus pamatus.

Kaip vanduo gali būti taikos įrankiu?

Vandens trūkumas tampa vis didesne problema kiekviename žemyne, o labiausiai nukenčia skurdesnės bendruomenės. Siekiant sukurti atsparumą klimato kaitai ir teisingai bei tvariai aptarnauti augančią populiaciją, valdant šį ribotą išteklių reikia laikytis integruoto ir įtraukaus, patikimais duomenimis pagrįsto požiūrio į žmogaus teises.

Šiame kontekste vanduo gali būti taikos katalizatorius visais valdymo lygiais.

- Bendruomenės lygmeniu vanduo gali suburti skirtingus vandens naudotojus arba „teisių turėtojus“ (dažniausiai iš skirtingų etninių grupių ar religinių grupių) bendram reikalui ir tapti dialogo, susitaikymo ir taikos kūrimo tašku.
- Nacionaliniu lygmeniu poreikis bendradarbiauti įvairiuose vandeni naudojančiuose sektoriuose galėtų būti atspirties taškas įvairių interesų derinimui.
- Tarpvalstybiniu lygmeniu bendradarbiavimas dėl bendrų vandens išteklių ir „hidrodiplomatinės“ gali būti komunikacijos ir platesnio bendradarbiavimo, įskaitant ne tik vandens išteklius, pradžia. Pokonfliktinėse situacijose bendradarbiavimas vandens telkinių srityje atlieka pagrindinį vaidmenį atkuriant pasitikėjimą ir skatinant ilgalaikį stabilumą, o tai yra apčiuopiamas bendradarbiavimo ir tarpusavio supratimo pagrindas.

Siekiant užkirsti kelią vidaus ir tarpvalstybiniam konfliktams, visais lygmenimis įvairūs veikėjai turi užtikrinti veiksmingą teisių turėtojų, ypač pakrančių (tai reiškia, kad greta vandens telkinio)

bendruomenių, dalyvavimą, skaidrumą, atskaitomybę ir atviras informacijos prieinamumas taip pat yra labai svarbūs siekiant užtikrinti žmogaus teisėmis pagrįstą požiūrį į vandens valdymą.

Kaip galime dirbti kartu, kad vandenį panaudotume taikai?

Trys bendrieji principai, kaip dirbti kartu, siekiant vandenį panaudoti taikai:

- Bendradarbiavimas vandens srityje turėtų būti įtraukus. Vandens ištekliai tarnauja ir yra veikiami daugelio suinteresuotųjų šalių, įskaitant pilietinę visuomenę, vyriausybę (nacionalinę ir vietos), žiniasklaidą, privatų sektorių ir mokslo bendruomenę įvairiais lygiais.
- Bendradarbiavimas vandens srityje turėtų būti tarpsektorinis. Vandens, energijos, žemės ūkio, aplinkos ir kitų sričių sujungimas padeda geriau valdyti kompromisus ir gali padidinti naudą, gaunamą iš kolektyvinių veiksmų, kartu išsaugant ekosistemas.
- Bendradarbiavimas vandens srityje taip pat turėtų būti orientuotas į veiksmus. Nauda, kurią bendradarbiavimo procesai gali pasiūlyti bendruomenėms, sektoriams, ekosistemoms ir šalims, siekiančioms tvaraus vystymosi tikslų, gali būti pasiekta tik tuo atveju, jei bus imtasi konkrečių veiksmų siekiant pašalinti nepakankamus ir neprieinamus duomenis ir informaciją, silpnas valdymo sistemas, dėl kurių atsiranda prastai koordinuoti ir netolygūs galios santykiai tarp suinteresuotųjų šalių ir lėtas naujoviškų praktikų bei technologijų diegimas ir įsisavinimas. Ankstyvas ir veiksmingas bendradarbiavimas vandens išteklių srityje taip pat gali užkirsti kelią vandeniui tapti ginklu konfliktų metu.

Apskritai mokslas ir švietimas yra labai svarbūs, nes jie suteikia žmonėms galimybę keistis žiniomis ir duomenimis ir gauti naudos iš jų, taip pat plėtoti bendrą supratimą ir sprendimus. Žvelgiant į ateitį, žmonių švietimas apie vandens vaidmenį taikai, stabilumui, socialinei lygybei ir gerovei yra labai svarbus siekiant ugdyti sąmoningumą ir įgūdžius, kurie užtikrins tvaresnio ir taikesnio pasaulio sukūrimą, kurio pagrindas yra vanduo.

